

Centar za zbrinjavanje radioaktivnog otpada u bivšoj kasarni Čerkezovac, Trgovska gora, općina Dvor

U oktobru 1970. godine predsjednici Skupštine Socijalističke Republike Slovenije i Sabora Socijalističke Republike Hrvatske potpisuju Sporazum o gradnji nuklearne elektrane. Sredinom 1981. godine započeta je prva faza pokusnog pogona te je nuklearno gorivo uloženo u reaktorsku posudu, čime je elektrana postala nuklearni objekat, da bi u jesen iste godine generator bio sinhronizovan s elektroenergetskom mrežom i NE Krško počinje davati prve kilovat-sate električne energije u elektroenergetski sistem. Početkom 1984. godine NE Krško dobija dozvolu za početak redovnog pogona.¹

Tokom 2000. godine završena je modernizacija, te izrada i zamjena parogeneratorskog povećanjem snage elektrane na 707 MW i nabavkom potpunog simulatora za osposobljavanje operativnog osoblja. Tokom 2002. godine Republika Slovenija i RH (u daljnjem tekstu: RH) zaključile su Ugovor o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju Nuklearne elektrane Krško i Društvenog ugovora, koji je stupio na snagu u martu 2003. godine. Navedenim ugovorom ugovorne strane su se obavezale da će u jednakim dijelovima osigurati finansiranje troškova izrade Programa razgradnje, troškova njegove provedbe i troškova izrade Programa odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva.² Ugovorom je ostavljena i mogućnost dogovora o zajedničkom rješavanju odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva, ali ako bi te troškove finansirale u jednakim dijelovima. U slučaju da se takav dogovor ne postigne, ugovorne strane bi samostalno snosile troškove svih onih aktivnosti provedbe Programa odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva koje nisu od zajedničkog značaja. Dalje, RH je tokom 2014. godine donijela „**Strategiju zbrinjavanja radioaktivnog otpada, iskorištenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva**“³

Krajem 2019. godine propali su pregovori između RH i Republike Slovenije oko zajedničke lokacije za odlaganje nuklearnog otpada iz NE Krško te je postalo jasno da će svaka od strana samostalno odlagati svoj dio otpada. Republika Slovenija je ipak i dalje otvorena za mogućnost da se otpad iz Krškog odlaže u Republici Sloveniji ukoliko RH odustane od svojih namjera.

Nakon toga, Vlada RH je krajem 2018. godine usvojila Nacionalni program⁴, da bi nešto kasnije bio objavljen i Izvještaj o provedenom postupku strateške procjene uticaja na okolinu **Nacionalnog programa provedbe Strategije zbrinjavanja radioaktivnog otpada, iskorištenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva (Program za razdoblje do 2025. godine s pogledom do 2060. godine)** s priložima.

---

¹ Opšti podaci i činjenice iz radnog materijala Vijeća ministara BiH.

² Član 11. Ugovora o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju Nuklearne elektrane Krško.

³ NN broj 125/14. Strategija predstavlja osnov nacionalnog programa za zbrinjavanje radioaktivnog otpada, iskorištenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva. Svrha navedene strategije je odrediti ciljeve i smjernice za izgradnju nacionalnog sistema za zbrinjavanje radioaktivnog otpada, iskorištenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva, zatim uspostavljanje zakonodavnog, finansijskog, tehnološkog i organizacionog okvira za zbrinjavanje radioaktivnog otpada, iskorištenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva. Navedenom strategijom utvrđena su načela, kratkoročni, srednjoročni i dugoročni ciljevi strategije, zatim podjela nadležnosti i odgovornosti, kao i zakonodavni i finansijski okvir (nacionalno zakonodavstvo, propisi EU i međunarodni ugovori) za provedbu strategije. RH je također Strategijom utvrdila institucionalni i finansijski okvir za zbrinjavanje radioaktivnog otpada, iskorištenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva.

⁴ „Nar. novine RH“ broj 100/18.

Na Nacionalni program su primjedbe iznijeli Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Državna regulatorna agencija za radijacionu i nuklearnu sigurnost, grupa autora s univerziteta u Tuzli, Sarajevu i Bihaću, te inicijativa „Slobodna RH“. Od iznesenih primjedbi **prihvaćeno je četiri, šezdeset primjedbi nije prihvaćeno.**⁵

Nacionalni program kao preferiranu lokaciju za skladištenje radioaktivnog otpada određuje kasarnu „Čerkezovac“. Kasarna „Čerkezovac“ nalazi se u Općini Dvor, Sisačko-moslavačka županija. Smještena je na južnim obroncima Trgovske gore, na nadmorskoj visini 280–320 m s najvišim vrhom 319.4 m. Vojno-skladišni kompleks zauzima površinu od 60 ha. Čerkezovac je smješten jugozapadno od grada Dvora (na Uni) na udaljenosti od oko 6 km vazdušne linije. Od državne granice s Bosnom i Hercegovinom, koja se podudara s tokom rijeke Une, lokacija je udaljena oko 3 km na istoku, odnosno oko 4 km na jugu.

U februaru 2019. godine kasarna Čerkezovac je od strane Oružanih snaga Republike Hrvatske predata na upravljanje Centru za zbrinjavanje radioaktivnog otpada.

U Strateškoj studiji i Prijedlogu nacionalnog programa za zbrinjavanje otpada koji su izrađeni za period do 2025. godine s pogledom do 2060. godine, kao potencijalna lokacija za odlaganje RAO analizira se samo jedan lokalitet: kasarna Čerkezovac na prostoru Trgovske gore, pri čemu se potpuno zanemaruje eksplicitno protivljenje lokalne zajednice, kao i Bosne i Hercegovine. Osim toga, ovim dokumentima se ni na koji način ne tretiraju druge potencijalne lokacije, niti analizira eventualna komparativna prednost odabrane lokacije.

S obzirom na činjenicu da izgradnja skladišta/odlagališta radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na Trgovskoj gori predstavlja opasnost za zdravlje građana, pa time i za interese BiH, preduzimane su brojne aktivnosti koje su rezultirale donošenjem pravno-političkih akata kojima se jasno i nedvosmisleno izrazilo protivljenje izgradnji skladišta/odlagališta.

Kao posljedica takvih aktivnosti doneseni su sljedeći akti:

- **Parlamentarna skupština BiH** – Rezolucija o neprihvatanju izgradnje skladišta i odlagališta radioaktivnog otpada, iskorištenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva i protivljenju aktivnostima u vezi s izgradnjom skladišta i odlagališta na Trgovskoj gori, Općina Dvor, RH.
- **Narodna skupština RS** – Rezolucija o protivljenju aktivnostima izgradnje odlagališta otpada niske i srednje radioaktivnosti u Općini Dvor, RH.
- **Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH** – Deklaracija o neprihvatanju odlaganja radioaktivnog otpada na Trgovskoj gori u Republici RH uz granicu BiH.
- **Skupština Unsko-sanskog kantona** – Deklaracija o protivljenju aktivnostima izgradnje odlagališta radioaktivnog otpada u Općini Dvor, RH.
- **Skupština Općine Novi Grad** – Rezolucija o protivljenju usvojenom Prostornom planu Općine Dvor, RH, u dijelu koji se odnosi na lokaciju Trgovske gore na kojoj je predviđena izgradnja odlagališta otpada niske i srednje radioaktivnosti i naselja Vanići u kojem je predviđena izgradnja odlagališta opasnog otpada; Rezolucija o protivljenju aktivnostima izgradnje odlagališta otpada niske i srednje radioaktivnosti u Opštini Dvor – Republika Hrvatska na lokaciji Trgovska Gora.

---

⁵ Izvještaj o provedenom postupku strateške procjene uticaja na okolinu Nacionalnog programa provedbe Strategije zbrinjavanja radioaktivnog otpada, iskorištenih izvora i istrošenog nuklearnog goriva (Program za razdoblje do 2025. godine s pogledom do 2060. godine).

- **Savez općina i gradova RS** – Zaključak povodom zaustavljanja postupka izgradnje odlagališta radioaktivnog otpada u Općini Dvor, RH.

Osim navedenih pravno-političkih akata (rezolucija, deklaracija, zaključaka), treba napomenuti da je Vlada RS donijela Odluku o proglašenju Parka prirode „Una“ kojom se proglašava zaštićenim područje rijeke Une na teritoriji općina Novi Grad, Kozarska Dubica, Krupa na Uni i Kostajnica u kategoriji V – zaštićeni pejzaži – park prirode.

Također, Predsjedništvo BiH je 2019. godine usvojilo Zaključak kojim se Ministarstvo vanjskih poslova BiH obavezuje da putem diplomatsko-konzularne mreže BiH informiše zemlje EU i međunarodne organizacije koje se bave pitanjima zaštite životne sredine o tome da BiH traži od RH da osigura drugu adekvatnu lokaciju umjesto Trgovske gore.

Usvojeni dokumenti obavezuju izvršne i druge organe vlasti na svim nivoima u Bosni i Hercegovini na provedbu aktivnosti koje se odnose na zaštitu interesa BiH u pogledu sprječavanja odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na Trgovskoj gori.

Tekst iz STRATEGIJE ZAŠTITE PRAVNOG INTERESA BiH VEZANO ZA PITANJA ODLAGANJA RADIOAKTIVNOG OTPADA I ISTROŠENOG NUKLEARNOG GORIVA NA LOKACIJI TRGOVSKE GORE

Trgovska gora (u literaturi poznata i kao Bužimska gora) je uzvišenje brdsko-planinskog tipa, koje se nalazi na granici Hrvatske i BiH. Na pomenutoj lokaciji, nalazi se napušteni vojni kompleks JNA skladišnog tipa, čiji se ulaz nalazi na 800 metara od rijeke Une - koja je granica između dvije zemlje na posmatranom području.

Skladišni kapaciteti ovog vojnog kompleksa se nalaze na cca 1800 metara od rijeke Une, međutim neki od njih će biti predmet rušenja, te na njihovom mjestu se planira graditi dugoročno skladište za nisko i srednje radioaktivni otpad.

Lokalitet u krugu kilometar, obuhvata dva zaštićena područja prirode: Natura 2000 i Park prirode Una (na rijeci Uni, takođe je lociran i Nacionalni park Una). Jedna od zanimljivosti pozicije, je da je centar Novog Grada (BiH) sa 27899 stanovnika, bliži planiranom "dugoročnom odlagalištu" nego Dvor (Hrvatska) sa 2996 stanovnika.

Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, kao i Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske aktivno učestvuju u procesu usmjerenom na sprječavanje izgradnje spornog nuklearnog odlagališta na ovoj lokaciji, zajedno sa entitetskim zavodima i lokalnim vlastima. Kao rezultat tih aktivnosti i na osnovu usaglašavanja zaključaka sa predstavnicima institucija na nivou BiH, entiteta i lokalnih vlasti, Vijeće ministara BiH je 21. maja 2020. godine donijelo Odluku o formiranju **Koordinacionog tijela BiH** za problematiku odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovske gore.

Koordinaciono tijelo čine ministri nadležni za predmetno pitanje na nivou Bosne i Hercegovine i entiteta:

Ministar Staša Košarac

Ministrica dr Nasiha Pozder

Ministar Bojan Vipotnik

Direktor Državne regulatorne agencije za radijacionu i nuklearnu bezbjednost
ministar savjetnik u Ministarstvu vanjskih poslova BiH.

Koordinaciono tijelo je zaduženo da obezbijedi koordinaciju rada i postupanja nadležnih institucija Bosne i Hercegovine, entiteta, kao i lokalnih nivoa vlasti u vezi sa aktivnostima vezanim za izgradnju odlagališta radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovska gora, kao i da daje konkretna zaduženja Pravnom i Ekspertskom timu, čije imenovanje je naložio Savjet ministara BiH.

U skladu sa obavezama utvrđenim ovom Odlukom, Vijeće ministara je 29. oktobra 2020. donilo odluke o formiranju Ekspertskog tima za praćenje stanja i aktivnosti u vezi sa problematikom odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovske gore („Službeni glasnik BiH“, broj 1/21) i Pravnog tima za izradu strategije pravne zaštite interesa Bosne i Hercegovine vezano za pitanja odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovske gore („Službeni glasnik BiH“, broj 3/21).

Vijeće ministara BiH, na prijedlog Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, jednoglasno je usvojilo **Strategiju pravne zaštite interesa Bosne i Hercegovine u vezi s pitanjima odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva na lokaciji Trgovske gore** .

U toku su aktivnosti na provedbi istraživanja na širem području Trgovske gore, na teritoriji Federacije BiH i na teritoriji Republike Srpske.